

REPERE METODOLOGICE PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINA GEOGRAFIE ÎN ANUL DE STUDII 2017 – 2018

I. Preliminarii

Demersul științific al Geografiei reprezintă o cale de obținere a cunoașterii despre lume și univers, având drept obiectiv înțelegerea structurii și a legăturilor dintre procese și fenomene. Astfel, putem spune că geografia îndeplinește condițiile pentru a fi considerată o știință, astfel încât putem vorbi de o dezvoltare a metodei științifice cu aplicabilitate în *Geografie* prin: observare corectă – verificarea observației – necesitatea teoretizării logice – testarea teoriei prin fenomene observabile.

În acest context, *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la disciplina școlară Geografie pentru anul de studii 2017-2018* reprezintă viziunea de ansamblu asupra modului de realizare a procesului de predare-învățare-evaluare, proiectate și aplicate din perspectiva actualelor concepții de stabilire a tipologiilor curriculare pentru *disciplinele școlare*, în funcție de criteriul *aplicabilității* curriculumului și din perspectiva *relației cu evaluarea competențelor la Geografie*, eșalonate conform următoarelor dimensiuni:

- ✓ curriculumul scris/stabilit, format din ansamblul documentelor școlare de tip reglator, specific unei discipline, unei specializări, unui program educațional;
- ✓ curriculumul predat/operationalizat reprezintă sistemul experiențelor de învățare oferite direct de către profesori elevilor în activitatea curriculară curentă;
- ✓ curriculumul învățat/realizat/atins semnifică ceea ce elevii au achiziționat, ca urmare a implicării lor în activitățile curriculare;
- ✓ curriculumul evaluat cuprinde partea de curriculum care a fost evaluată cu anumite strategii și probe de evaluare.

II. Curriculumul scris/stabilit

În anul de studii 2017-2018 formatul actelor normative școlare de tip reglator, specifice disciplinei școlare *Geografie*, include:

- ✓ *Curriculumul modernizat la Geografie pentru învățământul gimnazial și liceal*, aprobat prin ordinul ME nr. 331 din 12.05.2010;
- ✓ *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat la Geografie pentru treapta liceală*, aprobat prin ordinul ministrului educației nr. 810 din 9.11.2010;
- ✓ *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat la Geografie pentru treapta gimnazială*, aprobat prin ordinul ministrului educației nr. 597 din 30.06.2011;
- ✓ *Standardele de eficiență a învățării la Geografie pentru învățământul gimnazial și liceal*, aprobate prin ordinul ministrului educației nr. 1001 din 23.12.2011.
- ✓ *Referențialul de evaluare la Geografie, Instrumentele de evaluare aferente standardelor de eficiență a învățării la disciplina școlară Geografie*, aprobare prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum (proces-verbal nr. 2 din 4 aprilie 2014);
- ✓ *Programa de bacalaureat la Geografie*, aprobată prin ordinul ME nr. 1137 din 27.11.2015;
- ✓ *Planul-cadru pentru anul de studii 2017-2018*, aprobat prin ordinul ME nr.180 din 29 martie 2017;
- ✓ *Cadrul de referință al Curriculumului Național*, aprobat prin ordinul ME nr.432 din 29 mai 2017;

Conform Planului-cadru pentru învățământul gimnazial și liceal, pentru anul de studii 2017-2018 **Geografie** are statut de disciplină obligatorie a ariei curriculare *Educație socioumanistică*.

Disciplinele opționale recomandate de Ministerul Educației, conform *Planului-cadru de învățământ primar, gimnazial și liceal pentru 2017-2018*, au drept scop aprofundarea, extinderea, integrarea și inovarea cunoștințelor elevilor, în vederea dezvoltării finalităților educaționale prin prisma competențelor specifice **Geografiei**.

Structura verticală a curriculumului la Geografie

Geografie, ca disciplină școlară, are, în prezent, următoarea structură verticală:

- clasa a V-a – Geografie generală;
- clasa a VI-a – Geografia continentelor și oceanelor;
- clasa a VII-a – Geografia continentelor și oceanelor;
- clasa a VIII-a – Geografia fizică a Republicii Moldova;
- clasa a IX-a – Geografie umană a Republicii Moldova;
- clasa a X-a – Geografie fizică generală;
- clasa a XI-a – Geografia umană a lumii;
- clasa a XII-a – Geografia mediului.

În perspectivă, această eșalonare verticală ar putea fi influențată de tendințele de dezvoltare curriculară, astfel ca disciplina școlară *Geografie* să devină o disciplină individualizată și credibilă în învățământul secundar general.

III. Curriculumul predat/operționalizat

În vederea implementării prevederilor curriculumului scris, cadrele didactice și manageriale vor organiza procesul educațional la disciplina școlară *Geografie* în formatul stipulat de Planul-cadru:

- ✓ pentru ciclul gimnazial (clasele a V-a – a IX-a) – 1 oră săptămânal (34 de ore anual).

La decizia instituției de învățământ, în clasa a V-a, disciplina Științe va fi predată, în semestrul I, cu 2 ore săptămânal, iar disciplina Geografie – în semestrul II, cu 2 ore săptămânal (similar anilor precedenți de studii);

- ✓ pentru ciclul liceal (clasele a X-a – a XI-a) – profil umanistic, real, arte, tehnologic, sport – 2 ore săptămânal (68 de ore anual), clasa a XII-a – 1 oră săptămânal (34 de ore anual).

În vederea asigurării caracterului funcțional și aplicabil al disciplinei școlare *Geografie*, procesul educațional va fi orientat spre respectarea curriculumului operaționalizat:

Aspecte generale	Aspecte specifice	Aspecte practice
Asigurarea unui demers interactiv de predare-evaluare, adaptat nevoilor de individualizare a sarcinilor de lucru pentru fiecare elev.	Proiectarea activității pornind de la caracterul epistemologic și distinctiv al disciplinei.	Realizarea în bază de exerciții, probleme, investigații, activități de cercetare, excursii, vizite de studiu etc.
Plasarea accentului nu doar pe memorare, ci pe implicarea activă în sarcinile de lucru ale elevilor.	Respectarea Sugestiilor de conținuturi curriculare, recomandate la <i>Geografie</i> .	Interpretarea legităților învelișului geografic.
Încurajarea lucrului în echipă, a spiritului competitiv și stimularea creativității.	Corelarea dimensiunilor transferului didactic prin care cunoștințele științifice devin cunoștințe de învățat, astfel încât <i>cunoștințele științifice</i> , rezultate din cercetare, să evolueze în <i>cunoștințe de învățat</i> , utilizate în clasă.	Explicarea proceselor și fenomenelor geografice.
Valorificarea informațiilor de referință din diverse surse informaționale.	Formularea finalităților (competențe vizate și obiective educaționale) pe unități de învățare sau teme.	Aplicarea proceselor și elementelor matematice în măsurarea distanțelor, la

		calcularea densității populației, a bilanțului natural ș.a.
Dezvoltarea gândirii critice.	Identificarea factorilor ce favorizează reușita didactică și succesul școlar.	Utilizarea corectă a surselor de informare (atlase, manuale, dicționare ș.a.).

Componenta activități practice a *Geografiei școlare*, ca determinantă a curriculumului operaționalizat, are caracter creativ și contribuie nemijlocit la formarea și dezvoltarea competențelor participative la viața socială, la transpunerea cunoștințelor funcționale în practică, fiind realizată în bază de exerciții, probleme, investigații, activități de cercetare, excursii, vizite de studiu.

Managementul didactic al activităților practice presupune, din partea profesorului:

- ✓ respectarea timpului alocat – minimum 45 de minute, desfășurate în cadrul orei la clasă, și nu acasă;
- ✓ respectarea opticii subiectelor propuse – pornind de la cunoștințele însușite anterior de elevi sau care urmează să fie însușite în timpul desfășurării aplicației;
- ✓ asigurarea organizării și desfășurării aplicațiilor practice, prin atenționarea asupra erorilor, greșelilor comise de către elevi în timpul realizării;
- ✓ informarea din timp a elevilor cu obiectivele lucrării, precum și cu importanța practică a ei (aplicabilitatea);
- ✓ elaborarea sarcinilor de lucru orientate spre formarea, dezvoltarea priceperilor, deprinderilor practice, atitudinilor, conform cerințelor curriculare;
- ✓ aplicarea lucrului diferențiat, pentru a implica în activitate toți elevii;
- ✓ selectarea adecvată a competenței vizate și a tipului de aplicație practică.

N.B. Aspecte metodologice și didactice privind tipologia aplicațiilor practice enumerate, cu exemple de conținuturi, pot fi găsite în *Sugestii metodologice privind organizarea procesului educațional la Geografie, anul de studii 2014-2015*.

Agenda activităților educaționale promovate de profesorul de geografie în cadrul decadelor tematice va include:

- ✓ desfășurarea activităților extrașcolare consacrate „Zilei mediului”, „Zilei Pământului”;
- ✓ participarea, încadrarea elevilor/instituției în:
  - a) proiecte devenite tradiționale în învățământul secundar general, cum ar fi „Eco-școala” sau „Bio masa”, care dispun de o coordonare științifică exterioară și presupun realizarea unor activități de colectare a diferitor materiale, de economisire și protecție a resurselor mediului înconjurător;

b) proiecte cu tematică referitoare la elementele orizontului local, cum ar fi „Geografia localității natale”, ce contribuie la stimularea percepției geografiei orizontului local și a localității/microsectorului în cadrul raionului/municipiului într-un mod conex.

3.1. Aspecte didactice și de management ale procesului educațional la disciplină

În atenția comunității educaționale a profesorilor de geografie: în anul de studii 2017-2018 se recomandă

- **Tema de cercetare la clasă:**

„Monitorizarea progresului școlar la Geografie din perspectiva finalităților educaționale”;

- **Domeniile de extindere a experiențelor didactice și metodologice** pentru Comisiile metodice raionale și a ariei curriculare *Educație socioumanistică* din instituțiile de învățământ secundar general:

- ✓ *utilizarea corectă a TIC în formarea și evaluarea competențelor specifice la geografie;*
- ✓ *strategii de evaluare a competențelor la geografie;*
- ✓ *reflectarea și valorificarea temei de cercetare a cadrelor didactice în activitatea educațională.*

Responsabilii de procesul educațional la geografie din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului vor respecta/asigura contextul tematic nominalizat în activitatea de monitorizare, evaluare și de asistență metodică a educației geografice în instituțiile de învățământ din subordine.

3.2. Sugestii privind proiectarea didactică

Procesul instructiv-educativ este o activitate complexă, conștientă, sistematică și organizată, orientată spre realizarea unor obiective concrete și spre dobândirea de competențe.

În acest sens, **activitatea de proiectare** a procesului constituie premisă și condiție în asigurarea eficienței, implicând:

- ✓ cunoașterea conținutului actelor normative școlare de tip reglator, specifice disciplinei;

- ✓ analiza competențelor vizate prin învățarea Geografiei; analiza structurii conținutului și delimitarea unităților mari, a succesiunii acestora;
- ✓ corelarea conținuturilor cu conținuturile altor discipline de învățământ și cu condițiile de realizare;
- ✓ stabilirea ritmului de parcurgere a unităților de conținut, în funcție de numărul de ore prevăzut; repartizarea resurselor de timp pe tipuri de activități;
- ✓ raportarea conținuturilor curriculare la *Standardele de eficiență a învățării la Geografie*;
- ✓ eșalonarea conținuturilor curriculare conform domeniilor de conținut: *Limbajul geografic; Sistematizarea și interpretarea organizatorilor statistici, grafici și cartografici; Relațiile cauzale dintre componentele mediului geografic; Atitudine și comportament privind mediul geografic*;
- ✓ selectarea formelor și modurilor de organizare a procesului de predare-învățare-evaluarea pornind de la recomandările didacticii contemporane;
- ✓ asigurarea parcursului acțional clar privind modul de realizare a curriculumului scris.

Proiectarea didactică la disciplină va fi elaborată în baza unităților de învățare, concepute logic conform principiul de predare specific treptei de școlaritate.

Fiecare unitate de învățare inclusă în macroproiectare va fi însoțită de proiectul acesteia, care include lecțiile din respectiva unitate de învățare, cu indicarea pașilor pentru formarea competențelor specifice, prin valorificarea anumitor activități de învățare. La elaborarea proiectării în baza unităților de învățare, se recomandă structurarea în corespundere cu cadrul dezvoltării gândirii critice: Evocare-Realizarea sensului-Reflecție-Extindere sau cadrul simplificat al ERRE: Familiarizare-Structurare-Aplicare.

Este important ca, prin parcurgerea acestor etape, în cadrul unei unități de învățare, să se obțină formarea unor secvențe de competențe. Proiectul didactic realizat în baza unităților de învățare presupune ca fiecărei lecții din cadrul unității de învățare să-i corespundă una din etapele menționate sau se acceptă trecerea prin toate cele trei etape la fiecare lecție.

Planificarea unei unități de învățare cuprinde un antet și un tabel.

Pentru a realiza o planificare pe unități de învățare, profesorul va parcurge următoarele etape:

- completarea antetului;
- elaborarea tabelului;
- selectarea conținuturilor – *Ce voi face?*;
- identificarea secvențelor de competențe specifice – *În ce scop voi face?*;
- alegerea activităților de învățare – *Cum voi face?*;
- analiza resurselor – *Cu ce voi face?*;
- stabilirea instrumentelor de evaluare – *Cât s-a realizat?*.

La elaborarea oricărui model de macroproiectare la *Geografie*, se va ține cont în continuare de următoarele aspecte:

- ✓ corelarea adecvată a competențelor-cheie/transdisciplinare, a competențelor specifice și a sub-competențelor cu conținuturile vizate;
- ✓ stabilirea logicii succesiunii și eșalonării în timp a parcurgerii unităților de conținut;
- ✓ stabilirea unui sistem de evaluare complex.

Cerințe unice la elaborarea paginii de titlu a proiectării didactice:

1. denumirea instituției de învățământ;
2. numele și prenumele profesorului;
3. anul de studii, clasa;
4. numărul de ore (pe semestru, anual);
5. numărul de evaluări, lucrări practice (pe semestru, anual);
6. discutat la ședința Comisiei metodice (numărul procesului-verbal);
7. coordonat de directorul-adjunct;
8. aprobat de directorul instituției.

3.3. Sugestii metodologice privind procesul de predare-învățare

În raport cu abordările tradiționale, geografia contemporană a evoluat în special în ultimele decenii, din perspectiva utilizării metodelor moderne, care au depășit sensibil abordările de până acum (programe informatice, imagini-satelit, prelucrări de date, Sisteme Informaționale Geografice (GIS)).

În vederea organizării unei instruirii moderne, prin intermediul **Geografiei școlare**, este recomandată valorificarea și utilizarea de către profesori a *tehnologiei informației și comunicării* (TIC) și *realizarea aplicațiilor practice*.

N.B. Aspecte metodologice și didactice privind utilizarea TIC la lecțiile de geografie se regăsesc în *Sugestii metodologice privind organizarea procesului educațional la geografie, anul de studii 2015-2016*.

Strategiile de formare a competențelor la disciplină necesită o cunoaștere și o selectare adecvată, sugestiile în acest sens venind prin *Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional la geografie, anul de studii 2016-2017*.

- ✓ Profesorul de geografie trebuie să conștientizeze că are roluri multiple în procesul de predare-învățare-evaluare: de transmițător de cunoștințe, ghid, sfătuitor, colaborator sau chiar receptor de informații din partea elevilor. În calitate de cadru didactic, el trebuie să realizeze activități didactice care să stimuleze o învățare conștientă și activă, utilizând noile mijloace ale tehnologiei informației. În acest context, rețeaua Internet poate fi exploatată ca resursă educațională. Având, de exemplu, tema de cercetare *Valorificarea Internetului în procesul educațional la geografie* sau *Utilizarea corectă a TIC în formarea și evaluarea competențelor specifice la geografie*, recomandăm următoarele aspecte ce pot fi parcurse:

Scopul cercetării este de a scoate în evidență valoarea TIC în procesul de formare-evaluare a competențelor și ca resursă educațională la Geografie.

Obiective:

- dezvoltarea oportunității de învățare, pentru elevi, în baza strategiilor didactice care integrează tehnologiile;
- optimizarea procesului educațional la *Geografie*, prin aplicarea TIC în predarea-învățarea-evaluarea centrată pe elevi;
- utilizarea TIC în scopul dezvoltării capacităților de gândire critică a elevilor la lecțiile de geografie;
- implementarea TIC în sistemul de învățământ preuniversitar și monitorizarea eficienței acestei implementări asupra elevilor la disciplina geografie.

Metode de cercetare: observația, autoobservația, metoda analizei portofoliilor/a produselor activității subiecților educației, metoda cercetării documentelor curriculare și a altor documente școlare, metoda testelor și a altor probe de evaluare scrisă, metode sociometrice, metoda studiului de caz ș.a.

În formarea competențelor la Geografie, Internetul și TIC pot oferi o serie de servicii, ca:

- **Activități în grup**, realizate prin intermediul Internetului. Acest tip de activități se pot realiza între școli partenere. Echipele de lucru comunică și realizează produsul final prin intermediul Internetului, urmând ca fiecare elev din grup să prezinte produsul final în școala sa, să adune impresii și sugestii, pe care apoi să le împărtășească cu partenerii de lucru. O variantă este ca grupurile de lucru să prezinte produsul final în cadrul unor activități desfășurate în comun de școlile partenere; exemplu de astfel de activități pot fi proiectele educaționale prezente în cadrul **platformei** www.etwinning.net. Proiectele pentru eTwinning sunt realizate, de regulă, între două școli, însă este posibilă și implicarea mai multor școli. Acestea pot fi proiecte pe discipline de studiu sau transdisciplinare, în cadrul cărora pot fi propuse proiecte privind tradițiile din fiecare țară parteneră, rolurile și responsabilitățile elevilor în școlile partenere privind formele de organizare a elevilor – de exemplu, Consiliul elevilor, elevii făcând prezentări Powerpoint, poze, luând interviuri sau schimbând impresii prin e-mail cu colegii de

la „școala geamănă” (școala parteneră). Alte proiecte pot aborda problematica mediului (de exemplu, în ce fel de mediu dorim să trăim, cum ne ajută natura și cum o ajutăm noi, care sunt principalele surse de poluare etc.), a alimentației (de exemplu, mâncarea fast-food, chipsurile etc.), sau pot fi luate direct din *Geografie* – locul în care trăim, elemente de geografia mediului, elemente de geografie economică etc. (prezentare, utilizând noile tehnologii – poze, ppt, filme scurte). *Teme cross-curriculare*, de exemplu, tradiții, istorie și interculturalitate, personalități marcante (D. Cantemir, N. Milescu-Spătaru ș.a.), Uniunea Europeană – instituții, roluri, implicații asupra vieții cotidiene etc., stiluri de viață, legende etc.

În galeria de proiecte disponibilă pe situl etwinning.net puteți găsi exemple de proiecte pe discipline sau pe teme în diferite limbi, din diferite țări, accesând: <http://www.etwinning.net/en/pub/inspiration/gallery.cfm>. De asemenea, pe site puteți găsi modele de proiecte (ready-made kits) pe care le puteți folosi ca sursă de inspirație și le puteți adapta la specificul școlii dumneavoastră, la interesele elevilor și la posibilitățile tehnice ale școlii. Acestea sunt utile în special la clasele a VII-a, a IX-a și la cele liceale, la conținuturi tematice ce țin de populație, aspecte sociale, civice și culturale, protecția mediului.

Alte programe specializate și platforme educaționale: www.learningapps.org, <https://trello.com/>, <https://moodle.com/>, <http://www.intuitext.ro/>, <https://academy.oracle.com/>. ș.a.

Competențe specifice: toate competențele specifice curriculare la geografie.

- **Realizarea de referate, proiecte, eseuri utilizând informații de pe Internet:** profesorul oferă o adresă a unei pagini de Internet și le solicită elevilor elaborarea unui referat pe baza materialului citit, respectând anumite cerințe. O variantă de lucru poate fi să li se propună elevilor o temă, iar aceștia să caute pe Internet informații cu privire la tema dată și apoi să elaboreze un referat, proiect sau eseu.

Competențe specifice: Construirea unui demers științific geografic; Elaborarea unor documente cu caracter geografic (scheme, schițe, hărți, diagrame, profiluri); Interpretarea unor documente geografice (texte științifice, hărți, diagrame, imagini, fotografii ș.a.); Caracterizarea complexă a unor obiecte, procese, fenomene geografice – treapta liceală.

- **Animații și simulări disponibile în Atelierul web 2.0 –** <http://webpedagogia.blogspot.md/> – pot fi utilizate la lecțiile de Geografie în clasele a V-a și a X-a, la toate unitățile de învățare.

Competențe specifice: Explicarea fenomenelor și proceselor specifice mediului la nivel local, regional și global; Identificarea relațiilor dintre componente, fenomene și procese naturale. Formarea comportamentului în raport cu natura pe baza cunoașterii relației *cauză-efect* – clasele a V-a și a X-a.

Utile pentru studierea unităților de învățare: Universul, Pământul – corp cosmic, Litosfera, Atmosfera, Hidrosfera, Biosfera, Pedosfera.

- **Secvențe video preluate de pe canalul Youtube și de pe alte site-uri specializate** pot fi utilizate în toate clasele. În clasa a XI-a, unitatea de învățare „Populația”, pot fi preluate un șir de secvențe video și materiale interactive de pe site-ul despre populație *Population Reference Bureau* – www.prb.org.

<http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2015/2015-world-population-data-sheet/world-map.aspx#map/world/population/2015>

<http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2015/2015-world-population-data-sheet/world-map.aspx#map/world/population/pop65>

Competențe specifice: Utilizarea corectă a termenilor geografici, a numelor proprii geografice în limbi străine; Interpretarea unor documente geografice; Rezolvarea unor probleme abordate în temele studiate; Întocmirea unor prognoze ale evoluției unor procese, fenomene geografice – clasa a XI-a.

- **Desenele animate**, cu durata de 6-7 minute, pot fi utilizate la etapa de Evocare în clasele gimnaziale. Mai jos, sunt prezentate un șir de episoade ale unor desene animate care pot fi utilizate în clasele a V-a – a VII-a la geografie. <https://www.youtube.com/watch?v=CUZPRxhqJUI> (Aventurile lui Adibou): *Ce este un ghețar; Ce este un iglu; Ce este un lac; Ce este zăpada; Cum iau naștere norii; Cum se formează gheața; De ce se produc avalanșe; Ce este ploaia; Ce este o furtună; Ce este o tornadă.*

Competențe specifice: Explicarea fenomenelor și proceselor specifice mediului la nivel local, regional și global; Identificarea relațiilor dintre componente, fenomene și procese naturale. Formarea comportamentului în raport cu natura în baza cunoașterii relației *cauză-efect* – clasa a V-a.

Jocurile de localizare a obiectelor geografice pe hartă comportă caracter distractiv. Avantajul jocurilor electronice constă în atractivitatea lor, ele acordă posibilități suplimentare de acumulare a cunoștințelor și deprinderilor de lucru, uneori inconștient. Exemple: http://www.profudegeogra.eu/joc_de_geografie/joc-de-localizare/europa-2/joc-de-identificare-rauri-europa/, <http://poki.ro/geografie>

Aplicarea acestor jocuri ar fi utilă la clasele a V-a, a VI-a și a VII-a, pentru studierea nomenclaturii geografice.

Competențe specifice: Raportarea conținuturilor geografice la un suport cartografic și grafic. Citirea și interpretarea hărții geografice; Accesarea informațiilor cu caracter geografic prin intermediul serviciilor electronice de bază – clasele a V-a, a VI-a, a VII-a.

- **Resursele de tip wiki** sunt reprezentate prin colecții de pagini Web proiectate pentru a permite oricui accesul liber pentru a adăuga sau schimba conținutul, utilizând un limbaj de marcare simplificat – Wikipedia, Wiktionary, Wikibooks, Wikimedia, Wikinews ș.a. *Conținuturi tematice: la toate clasele, pentru înțelegerea conceptelor și noțiunilor geografice, biografiilor unor personalități marcante și a altor subiecte de interes.*

- **Blogurile și microblogurile.** Un blog este un site Web, menținut în mod obișnuit de către o singură persoană, companii sau alte instituții, cum ar fi cele educaționale, conținând intrări și comentarii. Intrările sunt descrieri ale unor evenimente, incluzând text și alte materiale, așa cum sunt imaginile și secvențele video. Pot funcționa ca jurnale ale anumitor evenimente ce au loc în școală, în care cei implicați în procesul instructiv-educativ își pot nota impresiile, dificultățile întâmpinate. Ele pot fi valorificate din punct de vedere creativ, sunt un loc în care doritorii își exersează imaginația și creativitatea.

Exemple de bloguri geografice:

<http://geodidactic.blogspot.md/>

<http://www.profudegeogra.eu/>

<http://didacticus10.blogspot.md/search/label/ISTORIE%2FGEOGRAFIE>

- **Rețele sociale (social networks).** Este un software pentru crearea online a unor rețele sociale pentru comunități care au activități comune pe Web sau sunt interesate în exploatarea intereselor și activitățile altora. Grupuri pe Facebook: *Platforme educaționale online pentru cadrele didactice din Republica Moldova; Geografi și profesori; Știri pozitive în educație; UpGrade în Educație.* *Conținutul tematic: asimilarea de către cadrele didactice a unor strategii și tehnici didactice, precum și a unor platforme educaționale, pentru a fi aplicate la lecțiile de geografie.*

Aceste instrumente au un rol foarte important pentru cadrele didactice, acestea având posibilitatea să coordoneze o conferință, un proiect, să realizeze prezentări, să gestioneze documentele unei clase, să creeze un spațiu de dezbateri și discuții pentru membrii unei clase sau să colecteze date.

3. **Modalități de verificare și evaluare a cunoștințelor** – acestea pot fi realizate prin intermediul testelor. Deseori, ele dezvoltă capacitățile creative și consolidează încrederea contingentului evaluat printr-o apreciere obiectivă. Evaluarea la calculator este mai obiectivă, transparentă și exclude apariția bănuielilor în relația profesor-elev privind corectitudinea evaluării. Programul **Wondershare Quiz Creator** are o interfață prietenoasă, care permite crearea unor teste de evaluare utilizând mai multe tipuri de itemi: adevărat/fals, un singur răspuns corect, mai multe răspunsuri corecte, potrivire de termeni, ordonarea unor pași, completare de răspuns, clic pe imagine (hot spot). Programul permite

atașarea unui fișier de imagine sau clip audio/video la fiecare întrebare. Imaginea poate fi atașată direct prin captură, fără a mai fi necesară salvarea ei în prealabil. Itemii de tip *clic map* permit maparea unei imagini și stabilirea zonei care corespunde răspunsului corect. Programul WondershareQuiz Creator este deosebit de flexibil în setarea opțiunilor legate de design, fontul, stilul și culoarea textului cu care sunt scrise întrebările. Se poate stabili numărul de puncte care se acordă pentru fiecare întrebare (acesta contribuie la stabilirea punctajului total) sau se poate alocă un anumit timp de așteptare până la furnizarea răspunsului (teste cu limită de timp). Se poate opta și pentru randomizare, itemii fiind trimiși aleator. Se oferă feedback la fiecare întrebare, se contorizează răspunsurile (există posibilitatea acordării unui număr maxim de încercări) și se afișează un punctaj total. De asemenea, la sfârșitul testului se afișează un tabel care conține toate răspunsurile date de utilizator (marcate cu verde sau roșu), precum și răspunsul corect.

Programul **Question Writer** are facilități asemănătoare în ceea ce privește tipurile de itemi. Permite atașarea fișierelor media la întrebări, obținerea unui raport de feedback. Testul se poate publica pe Internet sau poate fi salvat ca fișier text, csv (foaie de calcul), pdf, scorm și bineînțeles formatul specific programului.

QuizMaker este o aplicație extrem de simplă, care permite crearea testelor de evaluare lucrând online. Este posibilă utilizarea unui singur tip de item – cel cu alegere multiplă. Utilizatorul nu are de introdus decât întrebarea, variantele de răspuns și feedbackul pentru fiecare întrebare. Aplicația va genera testul, al cărui cod html poate fi copiat dintr-o fereastră alăturată. De asemenea, programul creează un fișier text (de tip ASCII) care conține textul întrebărilor și al răspunsurilor, delimitate de simbolul #. În acest mod, putem importa întrebări și răspunsurile acestora din alte fișiere text create în prealabil.

Software-ul **HotPotatoes** este gratuit și aparține unei comunități din cadrul Universității Victoria-Canada. Include șase aplicații, care permit crearea testelor interactive și a altor tipuri de exerciții. Produsele obținute pot fi salvate în diferite formate: pagină web, pachet arhivat zip, pachet SCORM.

IV. Curriculum evaluat

Din perspectiva analizei relației curriculum-evaluare, se poate considera că procesul de evaluare este fundamentat pe un ansamblu de **principii de evaluare**, cum ar fi:

- ✓ principiul evaluării complexității și accesibilității curriculumului la disciplină;
- ✓ principiul evaluării coerenței dintre competențele-cheie transversale și competențele specifice la disciplină;

- ✓ principiul evaluării coerenței dintre recomandările privind sugestiile de conținuturi curriculare și strategiile didactice.

Tehnologia unei evaluări fondate la geografie trebuie să respecte, integral sau cel puțin parțial, relația:

- ✓ *competență – standard care urmează să fie evaluat;*
- ✓ *obiectiv de evaluare – matrice de specificație;*
- ✓ *forma de evaluare – proba și sarcinile;*
- ✓ *barem analitic de apreciere – grilă de evaluare;*
- ✓ *mod de scorare – convertirea punctajului acumulat în notă.*

La ora actuală, se tinde spre o evaluare complexă, realizată prin intermediul unei metodologii complexe și al unor instrumente diversificate. S-a extins gama metodelor de evaluare folosite de cadrele didactice la clasă, vorbindu-se tot mai mult despre complementaritatea metodelor tradiționale (evaluări orale, scrise, probe practice etc.) cu altele, noi, moderne (portofoliul, proiectul, investigația, autoevaluarea etc.), ce reprezintă, de fapt, alternative în contextul educațional actual.

Evaluarea rezultatelor învățării la *Geografie* are drept scop determinarea nivelului de realizare a competențelor specifice și a sub-competențelor la disciplină; în acest sens, profesorul va proiecta activitatea de evaluare concomitent cu proiectarea demersului de predare-învățare, incluzând următoarele tipuri de evaluări:

- ✓ *evaluarea inițială* (obligatorie pentru fiecare clasă la începutul semestrului I și pentru clasa a V-a, atunci când începe anul de studii);
- ✓ *evaluarea curentă/formativă*, ce presupune prezentări, postere, portofolii, tabele conceptuale, enunțuri geografice etc.;
- ✓ *evaluarea sumativă*, ce presupune finalul fiecărei unități de învățare.

Numărul de evaluări sumative obligatorii pentru anul de studii 2017-2018 este: **pentru ciclul gimnazial, patru; pentru ciclul liceal: șase pentru clasele a X-a – a XI-a, patru pentru clasa a XII-a.**

Componenta evaluare la disciplină va fi realizată în baza instrumentarului didactic aprobat – *Standardele de eficiență a învățării și Referențialul de evaluare* –, ce permite determinarea performanțelor realizate în învățarea, explorarea și interpretarea fenomenelor geografice.

Pentru treapta de liceu, tezele semestriale la geografie se stabilesc anual, conform ordinului Ministerului Educației, solicitând din partea profesorului respectarea cadrului prestabilit – elaborarea și prezentarea în termen conducerii instituției de învățământ a următoarelor instrumente de evaluare:

- matricea de specificație (o singură matrice de specificații pentru toate variantele de teste elaborate);
- obiectivele de evaluare (corelate cu competențele/sub-competențele evaluate);
- testul pentru teză (nu mai mult de două variante de test pentru o clasă);
- baremul de corectare pentru fiecare variantă de test;
- schema de convertire a scorurilor în note este alcătuită doar după ce testele sunt verificate de către profesor. Schema este aprobată de conducătorul instituției de învățământ.

Evaluarea în bază de competențe, la *Geografie*, presupune respectarea:

- **etapelor de proiectarea și elaborare** a unui test de evaluare a competențelor, și anume: stabilirea competențelor specifice/sub-competențelor care urmează să fie evaluate, elaborarea obiectivelor de evaluare, corelate cu sub-competențele evaluate, alegerea tipului de itemi în corespundere cu conținuturile studiate; elaborarea baremului de corectare, elaborarea schemei de convertire a punctelor în note;

- **dimensiunilor didactice ale procesului, și anume:**

1) *Evaluarea cunoștințelor acumulate* – pentru a avea o anumită competență, elevul ar trebui să aibă cunoștințele integrate acesteia și ele să fie de bună calitate (temeinice, structurate). Cunoștințele declarative stocate de către elev în baza proprie de cunoștințe pot fi evaluate prin diferite tehnici și metode de evaluare. Evaluarea acestor cunoștințe este mai exactă.

2) *Evaluarea capacității de aplicare a cunoștințelor*. Cunoștințele acumulate sunt importante în dezvoltarea intelectuală a elevului și pentru a fi utilizate în activități practice, în rezolvarea de situații-problemă, în dobândirea altor cunoștințe. Metodele și tehnicile de evaluare a acestor rezultate vizează două aspecte: evaluarea procesului (a acțiunii realizate) și evaluarea produsului (a rezultatului). *Evaluarea procesului de aplicare a cunoștințelor* se întemeiază pe prezumția că în condițiile în care este utilizat un anumit mod de lucru, a cărei eficacitate este verificată, se obține rezultatul așteptat. *Evaluarea produsului (rezultatului)* presupune stabilirea unor indicatori referitori la însușirile pe care ar trebui să le îndeplinească produsul obținut, pentru a fi apreciat prin raportare la obiectivul vizat. Evaluarea produsului nu exclude evaluarea procesului. În procesul de învățare, este important să fie evaluat atât procesul, cât și produsul, deoarece ne interesează să fie învățate tehnicile de lucru prin care se obține rezultatul dorit.

3) *Evaluarea capacităților intelectuale* este corelată cu obiectivele formative. Obiectul evaluării îl constituie capacitățile de a observa, a analiza, a formula ipoteze, a interpreta, a rezolva probleme, a argumenta etc. Evaluarea capacităților este dificilă.

4) *Evaluarea trăsăturilor de personalitate, a atitudinilor, a conduitei formate.* Trăsăturile de personalitate sunt atât condiții, cât și rezultate ale acțiunii educative.

Pornim de la faptul că funcțiile evaluării, cu componenta principală **notarea**, au căpătat o pondere mai mare în educație, dar este dificil să fie realizată obiectiv. Or, evaluarea competențelor este cea mai dificil de realizat componentă a curriculumului modernizat. Prin nota dată, profesorul scoate în evidență pregătirea fiecărui elev, îl sancționează și mai puțin evaluează competența, de aceea, în acest scop, propunem descriptorii de nivel orientativi la geografie.

Descriptorii de nivel – Geografie

Nota 1: elevul obține produsul solicitat prin *fraudă*, prin încălcarea regulilor prestabilite, prin violență sau prin orice act ilicit – sustragere, deteriorare sau distrugerea unui bun (caietul sau testul de evaluare).

Nota 2: elevul *refuză* orice implicare în realizarea produsului respectiv.

Nota 3: elevul se implică, la insistența profesorului, în realizarea produsului solicitat, încearcă niște răspunsuri, dar nu depune efort vizibil pentru a obține produse relevante, corecte și complete. Răspunsurile la întrebările profesorului sunt la întâmplare. În cazul lucrărilor scrise, elevul predă o lucrare în care nu a scris decât elementele de identificare.

Nota 4: elevul se implică, depune efort, dar produsul nu este relevant față de cerință. Elevul face confuzii și nu există legătură logică între cerințele referitoare la produs (de exemplu, întrebările profesorului) și produsele realizate (de exemplu, răspunsurile la întrebări). Nu cunoaște modalitatea de lucru cu harta.

Nota 5: elevul depune efort, produsul este relevant (se referă la cerințe), dar este incorect și lipsit de coerență, cu ezitări sau cu unele încercări în aplicarea suportului cartografic.

Nota 6: produsul elevului este parțial corect (elementele incorecte fiind majoritare) și parțial coerent, prezintă obiecte și fenomene geografice fără aplicarea adecvată a suportului cartografic.

Nota 7: produsul elevului este parțial corect (elementele corecte fiind prioritare cu cele incorecte), cu aplicarea parțială a suportului cartografic.

Nota 8: produsul elevului este parțial corect (elementele corecte fiind majoritare) și/sau coerent parțial sau total, dar incomplet, cu mici inexactități în utilizarea suportului cartografic.

Nota 9: produsul elevului este corect, coerent și complet – dar numai cu ajutor din partea profesorului, sub forma întrebărilor ajutătoare (la chestionarele sau răspunsurile orale), sub forma returnării lucrării cu observații, pentru refacere (la produsul scris sau fizic), cu utilizarea normativă a suportului cartografic.

Nota 10: produsul elevului este corect, complet și obținut fără ajutor din partea profesorului și, implicând maximă perfecțiune în utilizarea suportului cartografic.

V. Asigurarea didactică

În anul de studii 2017-2018, în scopul realizării procesului educațional la *Geografie*, rămân în vigoare sursele didactice enumerate detaliat în *Sugestiile metodologice de organizare a procesului educațional la geografie în anul de studii 2013-2014 și 2016-2017*, lista fiind completată cu manual de „*Geografie*”, *clasa a VI-a*, Chișinău, editura ARC, 2017.

*Corina LUNGU, consultant superior,
Direcția Învățământ preuniversitar, Ministerul Educației, GDS*

*Elena Sochircă, conferențiar universitar, dr.,
Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie*

*Elena Beregoi, profesor de geografie,
Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”, GDS*